

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... à Pascha usque || ad Aduentum,|| ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

In tertijs ferijs Paschæ. Eua[n]. Stetit Iesus in medio. Lucae. 24 Homiliæ
duæ

urn:nbn:de:hbz:466:1-35259

SOFERIA TERTIA

PASCHAE EVANGELIUM

Lucæ. 24.

In illo tēpore: Stetit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax uobis, ego sum, nolite timere. Con turbati uero & con teriti, existimabant se spi ritum uidere. Et dixit eis: Quid turbati estis, & cogitationes ascēdūt in corda uestra? uidete

manus meas & pedes, quia ego ipse sum. palpa te & uidete, quia spiritus carnem & ossa non ha bet, sicut me uidetis habere. & cum hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, di xit: Habetis hic aliquid quod māduccetur? At il li obtulerunt ei partem piscis assi & fauum mel lis. Et cum manducasset coram eis, sumens reli quias dedit eis, & dixit ad eos: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, quum adhuc essem uo biscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moy si & prophetis & psal mis de me. Tūc aperuit illis sensum ut intelli gerent scripturas, et dixit eis: Quoniā sic scriptum

Actus. 17.

D

est, & sic oportebat Christum pati & resurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

HOMILIA PRIMA.

Quia euangelium hoc cū illo Iohannis uicesimo, quod dominica proxima legerur, unam & eandē complectitur historiam, breuiter explicabimus, illud. Colloquentibus inter se mutuo discipulis Christi de resurrectione sua, alijsq; credentibus, Thomas ex omnib⁹ unus nolens credere, abiit: sicq; indignum ipse se fecit, qui dominū uideret, eo quod in cōsortio sanctorum inuenit dominus, sicut inquit David: In concilio iustorum & congregatione magna opera domini. Et merito quidem, ait euangelista steterisse ibi dominum. Vere enim stetit, qui per passionem mortalitatis amplius se inclinare nō poterat. Stetit, qui totus rectus erat & in cælum uersus. Stans in quā in terra, usq; ad cælum pertingebat. Stetit hic ille, qui rectitudinem omnem tum ueritatis, tum iustitiæ adimpleuit. Stetit, qui nullam omnino in se curuitatem admisit, qui de omnibus hostibus suis fortissime triumphauit. Loquentibus ergo de CHRISTO discipulis, medius illorum stetit Iesus. Vbi diligenter obseruandum est, tum de mum Christum in medio discipulorum steterisse, quando de se loquerentur, sicut iam ante omnibus fidelibus promiserat: Vbicunq; duo uel tres congregati essent in nomine suo, ibi se medium fore. sicq; ad confirmandam fidem nostrā ille etiam corporaliter tunc apparere uoluit. Neq; uero stetit inter illos tantum, sed eosdem amicissime salutauit: Pax, inquit, uobis. O salutationem piam, o uerbū sanctissimum omnibus merito Christianis obseruandum, in ore semper habendum. Idem illud uale dixerat CHRISTVS ante passionem suam & mortem, iam iam à cœna ultima abiturus ad supplicium, dicens: Pacem meam do uo

Psalm. 110
Sapi. 18.
Beda.
Matth. 18.
Johan. 14

bis. pacem relinquo uobis. Vnde etiam Paulus didicit, qd deinceps in om̄ibus epistoljs suis illis ad quos scribit, hoc primum precatur, Gratia & pax a dño nostro Iesu Christo. Hinc laudatissimus ille episcoporum mos fluxit, q̄ celebrantes sacrum missæ officium, astantem populū sic salutant: Pax uobis. Hinc etiam est quod sacerdotes omnes prius q̄ eucharistiam sumant, dicunt: Pax dñi sit semp uobiscum. & iterum: Habete uinculū pacis & charitatis. Sed uos hic necum dilectissimi in Christo fratres, per ipsum immortalem deum considerate, quantum pietas Christianorum & feruor charitatis defecerit. In primitiua quōdam ecclesia quotquot missæ solennibus aderant, omnes etiam communicabant: & usq; adeo illud stricte obseruabatur, ut omnes qui communicare uolebant, cogebantur templum exire sub cōsecrationē sacramenti, & illam immensam altissimi mysterij confectioem: solum enim ad offerenda interfuerunt, & tunc exierunt cum catechumenis. Deinde eo uentum est, ut singulis tantum diebus dominicis communicarent. Neq; hic tamen pietas & deuotio substitit Christianorum: insuper tribus tantummodo festiuitatibus soliti sunt communicare, Paschæ, Pentecostes, & natalis domini. Post hæc sanctissima illa corporis & sanguinis communitio ad tempus Paschale solummodo relegata est, quamuis nunc ea hominum peruersitas est, ut ne semel quidem in anno multi Christianorū, frigidum nimum & aridi, de communionem cogitent. Iam uero cum illud uenerabile sacramentū euidens sit signū mutue inter Christianos charitatis & dilectionis, adeo ut quotquot istud suscipiunt, non tantum toti corpori CHRISTI inferantur, uerum etiam inter se uicissim pacis & charitatis uinculum seruare teneantur irruptum: laudatissima quondam fuit Christianorum consuetudo, ut postquam in missa dixerat sacerdos, Pax domini sit semper uobiscum, mutuo illi sese osculabantur, qui mos adhuc uestigium sui reliquit in ecclesia circa missam pontificis summi, quo celebrante, astantes a summo ad infimum sese mutuo osculantur, semper altero dicente: Pax tecum, responder alter, & cum spiritu tuo.

D ij

De conf.
dist. 2. c. tri
bus. c. om
nis ho.
c. omnis
vriusque
de pœnit.
c. remiss.

Osculum
pacis.

- ¶ Et quia amice adeo discipulos suos salutauit hic dominus, dicens: Pax uobis, recte hic ponderant doctores pacem illam Christi speciale quoddam esse pignus salutis ac uitæ. Quamobrem & angeli nato statim domino gratiã sublimis donarionis huius adnunciãrunt pastoribus, cū gaudio canentes: Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. Neq; id sane cuiquam mirũ uideri debet, quando quicquid in carne operatus est saluator noster, reconciliatio mundi fuit: cuius gratia & homo factus est, & tanta supplicia passus, & ad extremum turpissima morte mortuus, ut sic nos qui per peccatum in iram dei ueneramus, illi rursus reconciliaret, iram suam auertendo, & pacem cum ipso mutua nobis restituendo. Quo nomine à propheta futuri seculi pater & princeps pacis appellatur. & idem penè scribit Paulus ijs, qui ex gentibus uocati sunt ad Christianismum. Memores, inquit, estote quod aliquando uos eratis gentes in carne. Nunc autem in Christo Iesu, uos qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. ipse enim pax nostra. ipse enim ueniens euangelizauit pacem uobis, quoniam per ipsum accessum habemus ad patrem.
- ¶ Mulra hic de pace dici possent, quoniam pacem habere debemus cum deo, cum angelis & sanctis dei, pacem etiam cum conscientia nostra & proximis nostris. O cor inquietum & perpetuis procellarum fluctibus iactatum, eius qui in peccatis fluctuat demersus. O quam uerum est, quod per prophetam dicit dominus, Non est pax impijs. Ille demum pacem ueram habet, cui peccata sunt recta & remissa, cui deus est propitijs & clemens, conscientia pacata & proximus bene conciliatus. Quomodo Paulus ad Philippenses scribens precatur, ut pax dei quæ superat omnem intellectum, custodiat corda eorum. Pax autẽ mundi huius, ut non semper bona est, ita non raro nocet, sicut zelauit iustus pacem peccatorum uidens. Aut nonne putas multos qui temporalĩ iam pace gaudent, efferri & luxuriantibus animis rebus plerunq; secundis, etiam bellum mouere & arma contra ecclesiam, aduersus sacramenta dei, ipsumq; adeo deum & sanctos in cælestibus? Quid irã inquit, quoniam nimium sunt fortunati, diuites &
- Beda:**
- Luce. 2**
- Isaie. 9**
- Ephe. 2**
- Isaie. 48**
- Philip. 4.**
- Psalm. 72.**

potentes, hinc libido, neglectus diuturni, & lasciuia tanta. Quoniam plerumque ita fit, ut cum ualent optime homines, tum lasciuant & peccent maxime. Cum quibus deinde sic eueniunt omnia, ut Moyses dicit: *Incrassatus est dilectus meus, impinguarus, & recalcitrauit, incrassatus, dilatar: dereliquit deum factorem suum, & recessit a deo salutaris suo.* Quanto satius erat & melius hominibus huiusmodi, pacem temporalem nunquam habuisse, ut in pace dei manerent, sicut in libris Iudicum legere licet, quod deus in terra promissionis populos quosdam reliquit gentilitium, quorum assidua infestatione Iudeorum exercebantur animi, neque omnino elanguescerent ocio. Ita enim habet textus: *Dimisit eos, ut in ipsis experiretur Israel, utrum audirent mandata domini, quae praeceperat patribus eorum per manum Moysi, an non.* Quamuis periculum est, ne & ea ipsa pax temporalis non satis futura sit diuturna, iuxta illud Pauli: *Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus: neque uel minimum a carnalibus suis praedicatoribus adiuuabuntur,* de quibus dominus per prophetam dicit: *Quoniam ipsi deceperunt populum meum, dicentes, Pax pax, & non est pax.*

Nonnunquam bonum est, pace carere,

Judic. 3

1. Thes. 5

Jezech. 13

3. ¶ Deinde dicit iterum discipulis, *Ego sum. Ecce proprio dei nomine seipsum uocat, sicut iam supra saepe fecerat loquens Iudeis: quomobrem lapidare eum cupiebant, simulque illos hic certos facit, se ueram ipsis pacem adferre, quoniam ipse sit.* Neque tamen incertum est, illis tum sermonem tum aspectum Christi fuisse notissimum: unde cum timore & horrore adfliciebantur, merito consolatus est ipsos: *Nolite, inquit, timere, sicut & antea post cenam dixerat, Confidite, ego uici mundum.* Siquidem & ipse quem nihil later, ignarus non erat quanto timore percussi essent & commoti. saepe igitur consolatus est eos, dicens: *Non turberet cor uestrum neque formidet.*

Johan. 8

Johan. 16

Johan. 14

¶ Sequitur in textu: *Conturbati & conterriti, existimabant se spiritum uidere. Quod haeretici, inquit Beda, Manichaei de Christo suspicantur, quod non erat uera caro, sed spiritus erat, haec prima cogitatio surrexit in cordibus apostolorum, Crediderunt tamen apostoli Christi*

Beda.

siū dum uiueret, uerum habuisse corpus, neq; carnem fictitiam: sed hoc tantum ipsis uidebatur creditu difficile, quomodo ille cum iam post triduum resurrexisset a mortuis, ueram adhuc carnem haberet. Sed **Christus** simul & illorum falsas reprimit cogitationes, & perfidum **Manichæorum** confutat errorem. Tu tamen caue animum inducas, ut credas omnes in hac sententia fuisse apostolos. utiq; enim **Petrus** id non sensit, cui iam ante apparuerat dominus: neq; illi duo, qui unā abierunt in Emaus: sed tantum quidam alij exterriti, putauerūt spiritum se uidere, non aliter atq; tunc fecerunt, quando uidebant dominū

Matth. 14. prætereuntē se in mari, nancq; & tūc dixerunt, quia phantasma est. Sic etiam puella ista dicente Petrum astare præ-

Actuū. 12. foribus, dixerunt alij angelum eius esse, insanam illam prædicantes quæ Petrum esse crederet. Ad eundem modū etiam hodie quibus boni spiritus apparēt, horrent, & exterriti uelut lupo priore uiso, consternantur, & summo adficiuntur stupore: tandemq; tamen ad se reuersi, gaude re rursus & letari incipiunt. Sicut **Moyes** etiam & **Paulus**

Heb. 12. **Exodi. 19.** attoniti, obstupuerunt, id ipso Paulo attestante, cum ait. Ita terribile erat quod uidebatur, dixit enim **Moyes**: Exterritus sum & tremebūdus. neq; enim aliter isti etiam cū horrerent primulum, paulatim tamen ad se redierunt, & gauisi sunt. Sicq; quod hic **Lucas** commemorat, principio factum esse constat, quando perturbati sunt. Vicissim tamen post consolationem & uisionem dominū contigit quod **Iohannes** narrat: Quia gauisi sunt discipuli, uiso domino.

Hierony. Emser. ¶ Bene autem & circumspecte uir doctissimus ille **Hieronymus Emser**, felicitis memoriæ obseruauit hic quiddā contra neochristianos: dum admonet ex illo discipulorū metu & trepidatione colligendum esse, quia & olim spiritus apparuerint hominibus, aliās enim quomodo apostoli id ipsum cogitare & uereri potuissent? Explodendus itaq; & omnibus modis uitandus error est hæreticorum, qui istos, nescio quomodo tumultuarios spiritus uocant, quando magnum est quod per hoc adsumunt uel potius adstruere conantur, quia purgatorium non credunt, omnes etiam historias abnegant & recusant credere, quæ

in apparitionibus spirituum tot modis, tamque penè innumeris hominibus acciderunt. Stolidissimi ipsi utique & plane uesani homines, qui dum aperte ueritati credere nolunt, sua mendacia obtrudere omnibus & persuadere cogitant. Neque mirum etiam quod purgatorium negant, qui omnibus uniuersæ uitæ tum officijs tum actionibus uiam certam sibi ad inferos sternunt.

4. ¶ Vanam falsamque istam discipulorum suspicionem iam deinceps dominus uerbis factisque reprehendit. Verbis quidem, cum ait: Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda uestra? bene sane, inquit, ascendunt, eo quod illæ non ueniebant desuper: sed ex humana formidine natæ, mentes eorum perturbabant. Factis autem, dum triplici externorum sensuum probatione ipsos ad sui cognitionem reuocat. dicit enim, Videre manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Neque interrim sine causa manus suas & pedes potius quam uultum quem æquè nouerant, eos uidere ac recognoscere iubet: ut uisus clauorum signis, quibus cruci erat adfixus, non solum corpus esse quod uidebant, sed ut ipsum domini sui corpus, quod crucifixum nouerant, intelligere possent.

Seda.

¶ Atque ut magis adducerentur illud ita credere, corpus in se ipsum iam immortale, mortalibus istorum manibus palpandum exhibuit. Cuius rei multæ quidem adsignari possunt rationes, quibus iuuetur & confirmetur hominum deuotio. Certe enim manus ipsis suas ostendit, quibus tot & tanta operatus fuerat miracula in sanatione ægrotantium, sicut Dauid inquit: Dextera domini fecit uirtutem. Manus hæc nimirum illæ fuerunt, in quibus ipse signa charitatis & dilectionis erga nos suæ immensa conscripsit, sicut in persona sua propheta euangelicus dicit: In manibus meis descripsi te. Manus inquam istæ, quibus nos à morte eripuit, & quibus nos neminem abripere posse professus est, dicēs: Non rapiet eas quisquam de manu mea. Quid multa? aut quid nos immoramur, referendo singula? Manus illas discipulis ostendit, quibus nos obtulit deo patri.

Psalm. 119.

Isaie. 49.

Johan. 10.

¶ Cæterum quia testes ipsos resurrectionis suæ facere & instituere uolebat, eos etiam adhuc certiores reddidit, inquit: *Palpate & uidete, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me uidetis habere. Ecce ut quàm maxime proprium dare possent suæ resurrectioni testimonium, diligenter ipsos prius in omnibus instruit. Testem namq; resurrectionis dominicæ futurum etiam illum te-*

Actuſ. 1.

Actuſ. 2.

Actuſ. 16.

Actuſ. 1.

1. Johan. 1.

status est Petrus, quisquis è duobus in locum Iudæ præuaricatoris subrogaretur. Sic idem ille Petrus in concione sua ad Iudæos, *Iesum*, inquit inter cætera, quem deus suscitauit, cuius nos testes sumus. Similiter deinde cum uenisset Cæsaream, dixit: *Et nos testes sumus omnium eorum quæ fecit. Et hæc omnia merito quidem: quoniam & ipse dominus abiturus in die ascensionis suæ, sic dixerat illis: Vosq; adeo mihi testes eritis in Ierusalem, in Iudæa, Samaria, & usq; ad ultimum terræ.*

¶ Sane ueracissimi illi testes exitere, qui quod testati sunt, uiderant, audierant, palparant, sicut sanctus Iohannes maxima utiq; fiducia, auditores deinceps subs docuit mysteria fidei & ueritatis quæ sequantur, ait enim, *Quod fuit ab initio, quod audiuiimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus & manus nostræ contrectauerunt de uerbo uitæ. Et infra: Quod uidimus & testamur, adnūciamus uobis. Quod ergo uerbis docuit Christus, idē plane factis exprimit, dū manus eis & pedes ostendit: utq; dubitationis uulnera sanaret, uulnera ipsis sua exhibet. Et nos igitur gloriosæ & super omnia benedictæ resurrectionis suæ participes facere dignetur, qui ipse est benedictus in æuum. Amen.*

ALTERA HOMILIA SVPER

Euangelium feriæ tertiæ

Paschæ.

Ipsa etiam nocte sanctissima, quæ gloriosum diem resurrectionis dominicæ insecuta proxime est, dominus noster *Iesus Christus* apparuit discipulis suis, illisque manus & pedes suos ostendit, uulnera etiam & cicatrices monstrauit, unde cognoscerent illum in pro-

prio corpore resurrexisset, eodemque plane, in quo passus fuerat, neque tamen sic crediderunt, sed tantum præ gaudio admirari sunt & obstupuerunt attoniti. Quodque sic ex apostolis quidam non crediderunt, factum est (autore Gregorio) dispensatiue, in utilitatem & eruditionem nostram. certe enim istorum dubitatio non tam propria eorum infirmitas, quam nostra futura firmitas fuit. Sic minus nobis profuit Magdalena quæ cito credidit, quam Thomas dum diu dubitauit: qui eo ipso quod in tanta ambiguitate etiam cicatrices uulnerum correctauit, uulnera dubitationis à nostris cordibus amputauit. Et tamen aliquantulum ad meliorem frugem reuersi uidentur apostoli, qui quamuis tantæ maiestatis nouitatem non intelligebant, tamen iam admirari incipiebant, uidentes se præceptoris sui imbecillitate credere nondum posse. Verum hic nihil ambiguitatis mitissimus dominus relinquere uolens, insuper etiam post multam consolationem cum eis manducare dedignatus non est, ut sic corporali cibo corporis sui ueritatem efficacius demonstraret. Dixit ergo, Habetis hic aliquid quod manducetur? Non sane eo queritur, quod ignoret quem nihil latet: sed ut per hoc, quod isti cibum domino quem sane uerum credebant obtulerunt, ueritatem deinceps dominicæ resurrectionis crederent. Et in hac re, inquit Beda, cauenda est hæresis stulta Cherintianorum, ne quis uidelicet pueriliter despiens, æstimet mediatoris dei & domini nostri corpus excitatum à mortuis, sustentaculo eguisse ciborum. Sed neque nos illo post resurrectionem nostram indigebimus, sicut clare testatur magnus ille futuræ felicitatis inquisitor & desiderator, quum ait: Ego in iustitia apparebo conspectui tuo, sariabor quum apparuerit gloria tua. Quod pertinet & illud Philippi: Ostende nobis domine patrem, & sufficit nobis. Credendum igitur aduersus Cherintianos hæreticos nobis firmiter est, Christum post resurrectionem suam nullo quidem ciborum indiguisse alimento: & tamen manducandi potestatem habuisse. Quamuis cibus ille nullum omnino sanguini præstitit alimentum, sed sicut guttula aquæ igni iniecta statim absorpta consumitur, ita etiam cibus ille à Christo manducatus, uirtute ipsius dicto citius absumptus fuit.

D v

Gregori⁹

Beda.

Beda.

Psalm. 16

Johan. 14

¶ Vnde etiam colligit errasse Euticen, qui inter cætera putauit corpora post resurrectionem aëre & uento futura subtiliora, & quod tangi omnino non possent, cum tamen CHRISTVS iam à resurrectione corpus suū discipulis palpandum præbuerit. Itaq; & nostra corpora post resurrectionem quamuis subtilia erunt & agilia, eiusmodi tamen futura sunt etiā, quæ palpari possint & correctari: quoniā in ueritate ueram & ipsissimam, ut sic dicā, corporis naturam retinebunt.

2. ¶ Ait illi, inquit euangelista, obtulerunt ei partem piscis assi & fauum mellis. Iuxta literam quidem eis tanquam piscatoribus cibus hic magis erat familiaris: & quia idipsum quoque à domino didicerant, cum quo pisces māducare soliti erant. Quoad significationem autem, potest ille piscis assus CHRISTVM ipsum designare, aut certe quemlibet hominem Christianum, qui tribulationibus & ærumnis uelut assat ad ignem charitatis diuinæ & perfectæ fidei. Et quia imperfectam fidem habebant apostoli, recte etiam alteram tantum piscis partem, neq; totum domino piscem obtulerunt. Mel autem dulce dinē significat æternæ felicitatis, quomodo & Sapiens, Spiritus, inquit, meus super me dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Quamobrem pij homines, qui à lōge odorem mellis huius percipiunt, apes uocant. (Facile enim est latissime hic expariari in theologia symbolica, quod sacræ literæ pro magna parte uersantur in symbolis. Potest ergo uel mediocriter exercitatus duos aut tres sermones facere de piscibus, melle & fauo.) Dominus autem cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis, manducauit ille quidem, quia potuit, non quod indiguit; & deinde ipsi etiam manducauerunt discipuli, sicut Petr^o dicit; Dedit eum deus manifestum fieri, non omni populo, sed testibus præordinatis à deo, nobis qui manducauimus & bibim^{us} cum illo, postquam resurrexit à mortuis. Ac bene quidem apostolis etiam nonnihil de pisce asso porrexit, quia enim piscis ille Christum designat, qui in aquis seu flumine natus humanæ naturæ, caprusq; est reti mortis nostræ, & assatus igne passionis suæ ac mortis. Vis scire quomodo discipulis quoq; suis de hoc pisce

Johan. 6
7. 21.

Ecc. 24

Actu. 10

Beda.

præbuit, quando nimirum dixit ad illos, Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Illos itaq; demum ad quærem & uitam adsumit æternā dominus, qui hic propter deū patientiam, tribulationem & persequutionem sufferre non recusant.

Matth. 20.

3. ¶ Post esum corporis, salutari etiam esca animos eorum pascens, sic dicit: Hæc sunt uerba, quæ locutus sum uobis, quum adhuc essem uobiscum. Vbi per uerba, nō ipsa uerba, sed quod uerbis designatur intellige: sicut & Isaias uerbum nullum dicit fuisse in domo eius, uolens Iezechiam nihil non ostendisse legatis regis Babylonis. Non erat, inquit, uerbum, id est, nulla res uerborum (forte ex

Isai. 39

Hebræo ubi כן & rem & uerbum significat). Ita hic dominus ait: Hæc sunt uerba mea, hoc est, hæc sunt, quæ uerba mea omnia sibi uoluerunt & designarunt, quæ antea de passione mea & morte loquutus sum uobis. Ex ijs pleraque descripserunt Matthæus, Marcus & Iohannes.

Apud Matthæum enim aliquanto obscurius quidem, sed ita tamen, ut intelligerent facile, prædixit eis supplicia quæ sibi imminerent, adeo etiam ut commotus ijs uerbis Petrus, diceret: Absit hoc à te domine, dissuadere uolens illum ab instituto. Apertius deinde idem ostendit eis

Matth. 16

Matthæi 20. & Marci 8. neque semel etiam in ultima cœna, quomodo unus è duodecim se traditurus esset, quo pacto alij in super omnes offendiculum passuri essent ex se una nocte, & quod percussio pastore, omnes diffugitura essent oues. Atque ad extremum in ultima sua con-

Matth. 26

Marc. 8

uocione multis mirisq; modis, tum præmonere ipsos uoluit, tum quibusdam uelut armis instruere, quatenus in omnibus tribulationibus, miserijs, ærumnis, periculis & persecutionibus essent paratissimi. Eaq; omnia hoc tandem uerbo cōclusit, Hæc loquutus sum uobis antequam fiar, ut cū facta fuerint, credatis,

Matth. 26

Johan. 14

15 & 16.

Johan. 14

¶ Simul atq; ergo dominus resurrectionis simul & corporis sui ueritate declarata, ex pisce asse nō nihil manducasset, quod reliquū erat, reddidit illis, dicens: Hæc sunt uerba quæ loquutus sum uobis, cum adhuc eram uobiscum, scilicet in corpore mortali, quoniam oportebat impleri scripturas, sicut duobus illis in Emaus euntibus

etiam dixerat in uia. Nanque & hic trium tantummodo ueteris testamenti partium commemorat, legis, prophetarum & psalmorum: in quibus quæcunque de ipso scripta erant, oportebat impleri, iuxta illud: Ne iora quidem minimum uel apex peribit ex lege, donec omnia fiant.

Matth. 5.

Beda.

¶ Iam uero dominus postquam ad confirmandam resurrectionis suæ fidem seipsum uiuum discipulis præbuit, uerba exhortationis attulit, uestigia passionis non solum intuenta, sed & palpanda monstrauit: cum ipsis manducauit, ne quisquam calumniari posset, eum sensibus illorum imposuisse, & tanquam phantasma fuisse. Nunc etiam scripturas adgreditur, ut omnem omnibus tum iudæis tum gentibus auferat cauillandi occasionem: quoniam ut maxime discipulos (quod absit tamen uel dicere uel cogitare) uideo & palpando sefellisset, eos tamen in scripturarum infallibili ueritate fallere non potuit: quoniam istæ de eo scriptæ fuerant, antequam nasceretur, aut natus quicquam pateretur. Et qui tandem scriptores illos informare potuerit, qui tot retro seculis ante eum demortui fuerant? Recte itaque Lucas, Aperiuit, inquit, illis sensum, ut intelligerent scripturas, & dixit: Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat CHRISTVM pati & resurgere à mortuis.

¶ Oportuit inquam pati mori; Christum, non quod mortem quam sponte subibar, uitare non poruisset, absolute loquendo, sed quoniam, ut inquit Augustinus, ex multis alijs modis liberandi hominis etiam possibilibus deo, hic unus conuenientissimus erat: quo ille infirmitati nostre mederetur, eo quod in isto summa dei misericordia summæ cõiuncta iustitiæ, sit manifestata.

¶ Ex sacris itaque literis docuit dominus quod præterierat, mortem suam & resurrectionem inde confirmauit. Iam uero quod futurum erat, porro eis adnunciat, quantum ad ipsos pertinebat, scilicet quod in nomine suo prædicari deberet penitentia & remissio peccatorum in omnes gentes. Idque adeo deinceps impleuit Petrus, quum prædicaret & diceret: Quod illi omnes prophetæ testimonium perhibent, accipere remissionem peccatorum in no-

Actus, 10

mine suo. Et iterum: Penitentiam agite, ut deleantur uobis peccata uestra. **Actus. 3** Comendat igitur hic ipsis officium prædicationis, simulque quid omnino prædicare debeant, docet, & qui futurus sit prædicationis finis. utique enim non priuatum commodum, non fastus, non liuor, sed penitentia & remissio peccatorum, id incipiendo quidem à Hierosolymis, sed tamen non in sola Iudæa, uerum in omnes gentes.

¶ Beda hoc etiam aduersus hæreticos exponit: Non latret, inquiens, rabies hæreticorum de angulo. **Beda** Toto terrarum orbe diffusa est ecclesia, omnes gentes habent ecclesiam, nemo nos fallat. Nihil nos Lutherani moueant, nihil perturbent nos Zuingliani. Nec quicquam audeant aduersus ecclesiam carabaptiste, à Ierusalem illa iam olim coepit, & creuit in uastum illum & immensum orbem terrarum, unquam ista iam gaudet deo CHRISTO illo Messia suo. frustra sunt omnia, quæ sibi in suis somniant hæretici conciliabulis. Audi autem quid super hoc iam olim dominus per prophetam dixerit: Ego dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea ab extremis terræ. **Isaie. 49.** In hoc sane & apostolis deinde commisit euangelium prædicare omni creaturæ. **Matt. ult.** Sic Augustinus Donatistas quoque eludit, qui putabant spiritum sanctum penes se tantum esse, quamuis & ipsi plurimas per uniuersam Africam habebant ecclesias. **Augustin.** Ridet ergo & merito redarguit eos Augustinus, unde iste fastus eis & insolentia tanta, quod se solos per uniuersam iactent ecclesia. Quid si iam Augustinus in hac nostra rediens secula, nostrates uideat neochristianos? quid si eorum tumidam conspiciat superbiam? qui ubi duas aut tres seduxerint ecclesias, suisque perditissimis adiunxerint erroribus, statim tument, & turgidi elatique, totum sibi mundum conciliasse uidentur, se solos Christianos esse gloriantur, totamque se putant constituere ecclesiam. Impudentes & stolidi immensum & omnipotentem illum uniuersi mundi conditorem ac redemptorem, ipse angustius includere uolunt & arctissimis suæ sentinæ cryptis. Non sic, utique non sic. Nondum enim adsunt illa tempora, quibus hereditas Christi quam accepit à patre suo, in istas angustias redigatur. **Augustin.** Superfunt adhuc Christiani in Ita-

lia, Gallia, Hispania, Anglia, Scotia, Polonia, Hungaria, Cræcia, Aethiopia, India, & Armenia. Hanc uniuersam CHRISTI hæreditatem non seducunt illi, utique fures isti latrones & raptores. Quinimo sicut hic CHRISTVS discipulis suis prædixit fore, ut in nomine suo prædicetur pœnitentia & remissio peccatorum, ita in hunc hodiernum usque diem indulgentia peccatorum omnibus adnunciatur per nomen domini nostri Iesu Christi, q est benedictus in secula seculorum, Amen.

DOMINICA A

FESTO PASCHAE PRO-

xima, Euangelium Io-
hannis XX.

Luce. 24

IN illo tēpore: Cum sero esset die illo una sabbatorum, et fores essent clausæ, ubi erāt discipuli congregati propter metū Iudæorum, uenit Iesus & stetit in medio, & dixit eis: Pax uobis. Et cū hæc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gausi sunt ergo discipuli, uiso domino. Dixit ergo eis Iesus iterum: Pax uobis. Sicut misit me pater, & ego

iterum: Pax uobis. Sicut misit me pater, & ego